

Op vakantie in Duitsland

Schwarzwald (Zwarte Woud)

Veel Nederlanders zoeken vooral tijdens de zomervakantie een rustige stek in het *Schwarzwald*. Maar ook in de winter, wanneer er voldoende sneeuw ligt, is het een paradijs voor langlaufers en skiliefhebbers. En wat te denken van rail liefhebbers die een trein in een prachtige wintertooi in dit gebied willen fotograferen?

Op spoorweggebied valt er veel te beleven in het Schwarzwald. Van spectaculaire bergbahnen, drukke hoofdlijnen tot en met spoorzoeken. Plus de meest spectaculaire museumlijn van Duitsland, de *Sauschwänzlebahn*. Wie de hobby breder wil beleven, zoekt het aan gene zijde van de grens en komt in Frankrijk of Zwitserland terecht. Spoortechnisch is de hoek nabij Bazel het meest interessant. Op Basel Hbf, het station van de Zwitserse staatsspoorwegen (SBB), komen in hoofdzaak drie spoorwegmaatschappij tezamen: de Duitse (DB), Franse (SNCF) en de SBB. Kijken we naar het goederenvervoer, dan is de variatie nog veel groter, omdat er tal van particuliere maatschappijen, zowel uit Zwitserland als uit Duitsland hun treinen naar en van Bazel (en verder) rijden. Omdat het Schwarzwald zo'n tweehonderd kilometer lang en niet minder dan vijfenzeventig kilometer breed is, hebben we de informatie in drie regio's verdeeld: noord, midden en zuid. Tevens zijn enkele belangrijkste websites genoemd voor aanvullende informatie.

Algemene informatie

Wie het Zwarte Woud wil bezoeken en zich eerst wil oriënteren, heeft keuze uit tal van informatiebronnen. Een comfortabele start biedt Schwarzwald.de

Gratis (!) openbaar vervoer in en rond het Schwarzwald

In grote delen in en rond het Schwarzwald kan de bezoeker die daar toeristenbelasting betaalt, tijdens zijn of haar verblijf gratis gebruik maken van het openbaar vervoer. Een uitgelezen kans voor spoorwegliefhebbers om de vele schitterende lijnen te berijden, ook bijvoorbeeld in het gebied ten westen van het Schwarzwald, de regio Breisgau oftewel het gebied rond de Kaiserstuhl. Het gebruik van snelle treinen is overigens niet toegestaan, maar de zogeheten RE's en RB's zijn wel toegankelijk met de zogeheten *Konuskarte*. Meer informatie op deze [website](#).

Schwarzwald noord

Hoofdlijnen

- [Karlsruhe - Pforzheim - verder naar Stuttgart](#) (afwisselend verkeer van gewone treinen en trammaterieel van de Karlsruhese tramwegmaatschappij AVG, dat onder andere een S-Bahn-systeem exploiteert tussen Karlsruhe en Pforzheim).

- [Karlsruhe - Offenburg](#) (verder naar Basel Hbf). Grotendeels viersporige lijn (tussen Karlsruhe en Rastatt zelfs over twee verschillende routes met zeer veel afwisseling in de tractie door de vele particuliere goederenmaatschappijen).

Nebenbahnen (met reizigersverkeer)

- [Pforzheim - Bad Wildbad](#) (exploitatie met tramwegmaterieel van de AVG); de lijn is verlengd tot het Kurpark van Bad Wildbad. Gemoderniseerde lijn, fraai in de binnenstad van Wildbad,

- [Pforzheim - Calw - Nagold - Hochdorf - Eutingen im Gäu](#) en verder naar Horb (*Nagoldbahn*, fraaie diesellijn vooral aan de zuidkant van Wildberg, verder diverse tunnels),
- [Karlsruhe - Waldbrunn-Busenbach - Ittersbach Rathaus](#) (tramwegmaterieel van de AVG),
- [Karlsruhe - Waldbrunn-Busenbach- Bad Herrenalb](#) (tramwegmaterieel van de AVG),
- [Rastatt - Freudenstadt](#) (*Murgtalbahn*, fraaie lijn die inmiddels geëlektrificeerd en gemoderniseerd is voor exploitatie als S-Bahn (met AVG-trammaterieel), landschappelijk fraai tussen Gernsbach en Röt en in en rond Baiersbrunn). Tussen Baiersbrunn en Freudenstadt Stadt zit een stijging van 5%! Tussen Freudenstadt Stadt en Freudenstadt Hbf een daling/stijging van 4,5% ([historie van deze lijn](#)),
- [Appenweiher - Bad Griesbach](#) (RenchtalBahn, Ortenau S-Bahn, SWEG-exploitatie, fraaie lijn vanaf Oberkirch tot Bad Griesbach),
- [Achern - Ottenhöfen](#) (Ortenau S-Bahn, SWEG-exploitatie),
- [Biberach - Oberharmersbach/Riersbach](#) (Ortenau S-Bahn, SWEG-exploitatie).

Nebenbahnen/spoorzoeken (geen verkeer of opgebroken)

- [Calw - Weil der Stadt](#) (rails liggen nog, onderbroken bij Weil der Stadt, wordt gereactiveerd),
- [Ittersbach - Pforzheim](#) (opgebroken smalspoorlijn),
- [Nagold - Altensteig](#) (opgebroken smalspoorlijn),
- [Bühl \(Baden\) - Oberbühlertal](#) (opgebroken),
- [Lahr - Lahr Stadt](#) (opgebroken),
- [Lahr - Seelbach](#) (opgebroken).

Schwarzwald midden

Hoofdlijnen

[Offenburg - Hausach - Villingen - Donaueschingen - Immendingen](#) en verder naar Konstanz (geëlektrificeerde lijn die landschappelijk het meest fraai en spectaculair is tussen St. Georgen en Hornberg, vooral bij Triberg); meer informatie op: <http://www.schwarzwaldbahn.net/>,
 - [Karlsruhe - Basel Hbf](#) (in Freiburg gebruikt het zeer drukke goederenvervoer de kortste route en gaat als het ware om het centraal station (Hbf) heen, zie verder onder noord).

Nebenbahnen (met reizigersverkeer)

- (Freiburg -) Denzlingen - Elzach ([ElztalBahn](#), exploitatie door SWEG, fraaie lijn, vooral richting het eindpunt),
- [Hausach - Schiltach - Freudenstadt Hbf](#) (fraaie lijn met diverse motieven, zoals bruggen, kerken en een tunnel in Schiltach),
- [Freiburg - Titisee - Neustadt - Hüfingen - Donaueschingen](#) (*Höllentalbahn*), tussen Freiburg en Neustadt geëlektrificeerd, zeer fraaie berglijn met fraai landschap vanaf Kirchzarten, ten oosten van Hirschsprung met stijgingen tot met 5,5%, diverse fotopunten met viaducten, tunnels op het elektrische gedeelte. Het meest spectaculaire stuk op het dieselgedeelte bevindt zich tussen Kappel-Gutachbrücke en Röthenbach - tunnels en viaducten), voor zover bekend onregelmatig goederenvervoer,
- [Titisee - Seebrugg](#) (*Dreiseenbahn*, fraaie, geëlektrificeerde lijn, prachtige fotomogelijkheden bij de plaats Titisee met de Titisee en bij Schluchsee met het gelijknamige meer, weinig afwisseling in materieel: vooral dubbeldekkers),
- [Hüfingen \(nabij Donaueschingen\) - Bräunlingen](#) (weinig fraaie lijn door een industriegebied, onderdeel van het Ringzugconcept, exploitatie door HZL),
- [Freudenstadt - Hochdorf - Eutingen im Gäu](#) (buitengewoon fraaie lijn door de vele viaducten, vooral tussen Freudenstadt Hbf en Dornstetten, typisch voor deze lijn zijn verder de zeer hoge dammen waarop de lijn door het landschap voert; de lijn is geëlektrificeerd en wordt

bereden met tramwegmaterieel).

Nebenbahnen/spoorzoeken (opgebroken)

- Bräunlingen - Vöhrenbach - Furtwangen (opgebroken),
- Schiltach - Schramberg (opgebroken),
- Orschweier - Ettenheimmünster (opgebroken).

Schwarzwald zuid

Hoofdlijnen

- Karlsruhe - Basel Hb: landschappelijk het fraaist rond Istein, druk goederenvervoer, veel afwisseling door privémaatschappijen. Vooral in Weil am Rhein is het vanaf het perron een blik op het goederenemplacement interessant door de vele maatschappijen die hier hun tractie uitwisselen, ook Zwitserse),
- Basel Badischer Bahnhof (afgekort: Basel Bad) - Waldshut - Lauchringen - Schaffhausen (Zwitserland) - verder richting Singen en Lindau (Hochrheinbahn, gedeeltelijk dubbelsporige lijn volgt de Rijn tot aan de Bodensee, gedeeltelijk geëlektrificeerd. Rond Schaffhausen en in Bazel loopt de lijn over Zwitsers gebied, terwijl het station Basel Bad als Duits territorium geldt. De lijn is het fraaist bij Laufenburg en rond Schaffhausen (Zwitserland), waar ook de SBB naartoe rijdt. Rond Schaffhausen een interessante mengeling van Duits en Zwitsers materieel, waaronder de ICE-diensten tussen Zürich en Stuttgart.

Nebenbahnen (met reizigersverkeer)

- Bad Krozingen - Untermünstertal (geëlektrificeerde lijn, exploitatie door de SWEG),
- Immendingen - Zollhaus/Blumberg: gereactiveerde lijn in het kader van het Ringzugconcept, exploitatie door de Hohenzollerische Landesbahn (HZL), weinig spectaculaire lijn die ooit doorgaand geëxploiteerd werd via Weizen en Lauchringen tot Waldshut, zie ook onder Museumlijnen,
- Basel Bad - Lörrach - Zell (Wiesenthal) (geëlektrificeerde lijn, grotendeels door stedelijke gebieden, maakt een S-Bahn-achtige indruk, landschappelijk fraai nabij het eindpunt Zell, exploitatie door SBB),
- Lörrach - Weil am Rhein (exploitatie door SBB, geëlektrificeerde, enkelsporige lijn, S-Bahnachtige exploitatie, tunnel nabij Lörrach-Ost, lijn loopt grotendeels door stedelijk gebied).

Nebenbahnen/spoorzoeken (opgebroken)

- Schopfheim (Basel - Waldshut) - Wehr-Brennet (geen verkeer, vroeger geëlektrificeerd tot Bad Säckingen, sommige delen van masten staan nog!),
- Lauchringen - Weizen: normaliter heeft deze lijn geen verkeer meer. Mogelijk dat 's zomers weer een speciale dienst op zondagen wordt uitgevoerd tussen Waldshut en Weizen alwaar op de stoomtrein naar Zollhaus/Blumberg (Sauschwänzlebahn) gestapt kan worden. Let op: het is niet zeker of dit jaar deze speciale dienst ook werkelijk rijdt. Informeer op het station Waldshut of kijk op <http://www.bahn.de> Overigens is Lauchringen - Weizen landschappelijk weinig interessant.
- Staufen - Sulzburg (opgebroken),
- Müllheim (Baden) - Badenweiler (opgebroken smalspoorlijn),
- Zell (Wiesenthal) - Schönau - Todtnau (opgebroken smalspoorlijn),
- Kappel-Gutachbrücke - Lenzkirch (Spitzkehre, keerstation) - Bonndorf

Museumlijnen/stoomtreinritten

- Zollhaus/Blumberg - Epfenhofen - Weizen ([Sauschwänzlebahn](#)): meest spectaculaire museumspoorlijn van Duitsland, stoom- en dieseltractie, de lijn slingert door het landschap om hoogte te winnen op een manier die in Duitsland zeldzaam is en loopt over imposante viaducten en door tunnels. Een rit met deze trein is een absolute aanrader. Op zondagen in het zomerseizoen was aanreizen per trein vanuit Waldshut mogelijk; zie daarvoor www.bahn.de; de [Ringzug](#) bedient ook Zollhaus-Blumberg vanuit Immendingen).
- Haltingen - Kandern (aardige museumlijn), [officiële website](#).
- [Rebenbummler](#), onderweg met een stoomtrein op de lijnen rond de Kaiserstuhl.

Websites/Links

Enkele wat meer algemene of heel bijzondere websites over spoorwegen in het Schwarzwald:

- [Historische Eisenbahnen im Schwarzwald](#)
- [Eisenbahnen im Hochschwarzwald und im Breisgau](#) (lijnen in de regio Freiburg)
- [De Höllenthalbahn](#), een prachtige website over deze schitterende lijn
- Op [Vergessene Bahnen](#) staan tal van beschrijvingen van niet meer bestaande spoorlijnen. Klik op deze site naar onderen voor Baden-Württemberg.

Gezien de grote hoeveelheid informatie die op internet aanwezig is, zijn zoveel mogelijk links direct bij de lijnbeschrijvingen opgenomen. Deze websites verschillen in kwaliteit waar het gaat om de historische informatie, maar ook actualiteit. Doordat het aantal websites maar ook de inhoud regelmatig wisselt, kan de webmaster geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de daarop weergegeven informatie.

[Terug naar het overzicht van vakantiebestemmingen](#)